

geld aan volstrekt verkeerde zaken

Aankomende studenten oriënteren zich. Foto Marcel van den Bergh / de Volkskrant

of daar niet direct mee bezig zijn. Ze zijn teamleider, coördinator, kwaliteitszorgmedewerker, voorlichter, onderwijsadviseur, et cetera.

Het meest zuivere kengetal om de inzet van middelen in de directe onderwijsuitvoering inzichtelijk te maken, is eenvoudig uit te rekenen: welk deel van het hogeschoolbudget wordt besteed aan de directe onderwijsactiviteiten door docenten?

Dit kengetal is enkele jaren geleden uitgerekend door de Tilburgse hoogleraar accounting Jan Bouwens, die op een bepaalde (gemiddelde) hogeschool bij elf opleidingen op 21 procent van het budget kwam. Slechts 21 procent van het budget wordt daar daadwerkelijk

besteed aan onderwijs, inclusief het voorbereiden van lessen en nakijken van werkstukken en tentamens.

Hoewel de HBO-raad bij monde van Guusje ter Horst zegt dat ander onderzoek deze cijfers kan weerleggen, leidde het verzoek om inzage daarin tot op heden niets op. Recent onderzoek van de medezeggenschapsraad van een andere hogeschool bevestigt juist het cijfer van Bouwens; men kwam daar op uit op ongeveer 25 procent. Het op verzoek van het betreffende college van bestuur ingeroepen accountantsbureau bevestigde deze cijfers.

Waar de rest van het geld dan naartoe gaat, begint inmiddels ook duidelijk te worden. Alleen al de visi-

tatie- en accreditatie-industrie en de interne kwaliteitscontrole van hogescholen kosten jaarlijks vele miljoenen. Verder oormerkte de overheid vroeger zo'n 10 procent van het jaarlijkse hbo-budget voor huisvesting, na hun financiële verzelfstandiging blijkt dat bij veel instellingen te zijn opgelopen tot zo'n 16-18 procent.

Op hogescholen worden tegenwoordig honderden miljoenen uitgegeven aan onderzoeksactiviteiten, waarvoor zij nauwelijks worden bekostigd en waarvoor de middelen dientengevolge grotendeels worden onttrokken aan het primaire proces. Dat deze dure ambitie van hogeschoolbestuurders ook iets verraadt van de waan van de dag, blijkt wel uit het feit dat zij er zelf evenzeer voor verantwoordelijk zijn dat een groot deel van de docenten die de laatste decennia zijn aangesteld niet eens academisch geschoold is. Het hbo moet daarom momenteel vele miljoenen investeren om deze bestuurlijke verwaarlozing van het opleidingsniveau van docenten te repareren.

Daarnaast is door het verkeerd geïnterpreteerde en ingevoerde competentiegerichte onderwijs de fysieke en personele infrastructuur van veel hogescholen zodanig veranderd dat het miljoenen kost om reparaties aan te brengen opdat het onderwijsniveau weer op orde komt.

Op deze manier wordt begrijpelijk waarom we ten aanzien van hogescholen gemiddeld op zo'n kleine 25 procent van het totaalbudget uitkomen. Daarmee wordt ook duidelijk waarom op veel instellingen al vele jaren bezuinigd wordt op het primaire proces, namelijk om kostbare nieuwbouw te financieren (wat zeker na de kredietcrisis veel eigen vermogen vraagt), de bureaucratie te onderhouden, projecten en instituten op te richten, herstelwerkzaamheden te verrichten, topsalarissen mogelijk te maken enzovoorts.

Natuurlijk zijn er ook een aantal positieve uitzonderingen. Een paar kleine hogescholen en een enkele middelgrote instelling doen het prima, maar dat maakt het falen van de andere en het gebrek aan toezicht daarop van de kant van de overheid en de HBO-raad en VSNU niet goed. Het huidige systeem deugt niet en moet worden herzien. We stellen het volgende voor:

– Laat de Rekenkamer in opdracht van de onderwijsinspectie voor het mbo, het hbo en de universiteit berekenen welk deel van de middelen momenteel feitelijk ingezet wordt voor directe onderwijsuitvoering door docenten. De door Bouwens

“

Veel docenten zijn niet academisch geschoold

ontwikkelde methode is daarvoor geschikt en maakt een onderlinge vergelijking mogelijk.

– De overheid dient in de toekomst een verplichtende matrix te definiëren met betrekking tot de besteding van de middelen, en wat daarbij minimaal aan onderwijs en onderzoek moet worden besteed. Op sommige universiteiten worden nu voor bepaalde opleidingen bedragen tot 20.000 euro in rekening gebracht voor één masterjaar. Het is onaanvaardbaar dat publiek bekostigde instellingen van het hoger onderwijs de vrijheid krijgen om zelf de hoogte van het inschrijfgeld te bepalen voor bijvoorbeeld langstudeerders, zolang niet duidelijk is wat

dergelijke studenten nu werkelijk kosten. Men kan bij de berekening van die kosten een voorbeeld nemen aan de hbo-opleiding van de IVA die als niet publiek bekostigde onderwijsinstelling studenten voor nog geen 8.000 euro per jaar een onderwijsprogramma aanbiedt met meer dan 30 contacturen per week in het eerste jaar of aan het STC Rotterdam waar de reële overhead slechts 19 procent bedraagt.

– Laat hogescholen en universiteiten in hun openbare jaarverslag de verhouding tussen docenten en onderwijsondersteunend personeel vermelden. Nu al zijn grote verschillen tussen hogescholen bekend.

– Een deel van de overhead op scholen is ook het gevolg van regelgeving door de overheid. Vervang op hogescholen de geldverslindende en weinig renderende accreditatieprocessen door eenvoudige toetsen op onderwijskwaliteit, bijvoorbeeld door een deel van het onderwijs weer te toetsen via centrale examens.

– Breng meer dualisme in het onderwijsbestuur en zorg voor een sterke stem van de professional in dit bestuur, zowel op het gebied van onderwijs als van onderzoek.

– Onderwijsinstellingen die zich niet een dergelijke controle door de overheid willen laten weggeven, mogen natuurlijk zelfstandig verder – als bestuur én docentencorps dat tenminste willen. Hun financiering wordt dan stopgezet en zij mogen zich als een particuliere instelling op de markt begeven. Het is of de markt, maar dan ook echt de markt, of de overheid; niet de huidige staatsvermarkting die ergens daartussen bungelt en *the worst of both worlds* is. Het beëindigen van deze slechtste wereld zal vermoedelijk ook een einde maken aan de ondoelmatige besteding van middelen op onderwijsinstellingen, de neergang van de kwaliteit en de benarde positie van de docent.